

AKILLI İÇERİK OLMADAN;

AKILLI TAHTA,

TEKNOLOJİK BİR TAHTA

OLMAKTAN

ÖTEYE GEÇEMEZ...!

ELFi YAYINCILIK
Elmas Fikirler

YAYIN KURULU

Hazırlayanlar

Hilal BURMA

YAYINA HAZIRLAYANLAR KURULU

Kurumsal Yayınlar Yönetmeni

Saime YILDIRIM

Kurumsal Yayınlar Birimi – Dizgi & Grafik

Mustafa Burak SANK & Ezgi GÜLER & Meltem TEMEL

Sumru ALMACAK & Gamze KAYA & Pınar KORKMAZ

Yasin ÇELEBİ & Reyhan KARAHASANOĞLU

Baskı - Cilt

Neşe Matbaacılık Yayıncılık Sanayi ve Tic. A.Ş.

Adres:Akçaburgaz Mh. Mehmet Deniz Kopuz Sk. No:17

3.Bodrum Esenyurt / İSTANBUL

Yayıncı Sertifika No: 32077

Matbaa Sertifika No: 22861

ISBN: 978-605-9213-47-9

İstanbul – 2015

Bu eserin her hakkı saklı olup tüm hakları Elfi Yayıncılık'a aittir. Kısmi de olsa alıntı yapılamaz, metin ve soruları aynen değiştirilerek elektronik, mekanik, fotokopi ya da başka bir sistemle çoğaltılamaz, depolanamaz.

Copyright © Tüm Hakları Saklıdır.

SOSYOLOJİ

AKILLI DERS DEFTERİ

Defterlerimizi Tanıyalım

Neler Öğreneceğim?

Ünite konularının belirtilerek soru tarzında öğrencinin ilgisini çekecek şekilde yazıldığı bölümdür.

Örnek

Konu ile ilgili verilen örnekler bölümüdür.

Dikkat

Konu ile ilgili dikkat edilmesi gereken, uyarılar, notlar vb.

Notlarım

Öğrencinin akıllı defter üzerinde not tutması için ayrılan bölümlerdir.

Çöz Öğren

Derste işlenen konuların öğrenilip pekiştirilmesi için öğrencilerin çözeceği açık uçlu veya çoktan seçmeli sorularıdır.

Haydi Sen Yap

Derste işlenen konular ile ilgili öğrencilerin bireysel, arkadaşlarıyla veya ailesiyle birlikte gerçekleştirebileceği ders dışı müze önerisi, roman tavsiyesi, atölye çalışması, bilimsel çalışmalar, vb. içeriklerin yer aldığı hareketli kutudur.

Defterlerimizi Tanıyalım

Bunları Biliyor Musun?

Konu ile ilişkili gerçek hayattan merak uyandıracak ilginç bilgiler bölümüdür.

Etkinlik Sayfam

Ders esnasında öğrencilerin bireysel veya grupta çalışacağı konu ile ilgili üst düzey düşünme becerileri kazandıran çalışma sayfasıdır.

Ne Kadar Öğrendim?

İlgili ünitedeki bölümleri veya konuları öğrencinin ne kadar öğrendiğini test edecek açık uçlu ve çoktan seçmeli sorulardan oluşan bölümdür.

Biraz Ara Verelim

Konu ile ilgili oyun, bulmaca, zeka soruları vb. eğlence köşeleridir. Ünite sonunda veya konu aralarında olabilir.

Ünite Özeti

Ünitenin sonunda yer alan üniteyi özetleyen kavram ağlarıdır.

Ünite Değerlendirme

Ünite sonunda ilgili üniteye tüm bölümleri ve konu / kavramları içerecek şekilde klasik ve / veya test türündeki soruları içeren bölümdür.

İÇİNDEKİLER

1. ÜNİTE: SOSYOLOJİYE GİRİŞ

Sosyoloji Nedir?	10
Toplumu Oluşturan Unsurlar	13
Ne Kadar Öğrendim	17
Sosyolojinin Doğuşu	19
Sosyolojide Kullanılan Yöntem ve Teknikler	20
Türkiyede Sosyoloji	24
Ne Kadar Öğrendim	25
Ünite Özetim	27
Ünite Değerlendirme	30

2. ÜNİTE: BİREY VE TOPLUM

Sosyalleşme ve Unsurları	36
a) Sosyalleşmenin Aşamaları	38
b) Toplumsal İlişkiler	39
Ne Kadar Öğrendim	41
Toplumsal Statü, Toplumsal Rol ve Saygınlık	43
Toplumsal Değer, Toplumsal Norm	47
a) Toplumsal Sapma	50
b) Toplumsal Hak ve Sorumluluk	52
Ne Kadar Öğrendim	53
Ünite Özetim	55
Ünite Değerlendirme	57

İÇİNDEKİLER

3. ÜNİTE: TOPLUMSAL YAPI

Toplumsal Yapının Unsurları	62
Toplumsal Etkileşim Tipleri	65
Ne Kadar Öğrendim	68
Toplumsal Tabakalaşma	70
a) Toplumsal Tabakalaşma	70
b) Türkiye’de Toplumsal Tabakalaşma	73
c) Toplumsal Hareketlilik	73
Ne Kadar Öğrendim	75
Ünite Özetim	77
Ünite Değerlendirme	79

4. ÜNİTE: TOPLUMSAL DEĞİŞME VE TOPLUMSAL GELİŞME

Toplumsal Değişme Olgusu ve Toplumsal Değişmeyi Etkileyen Faktörler	84
Modernleşme ve Küreselleşme	88
Ne Kadar Öğrendim	90
Toplumsal Gelişme ve Ögeleri, Toplumsal Bütünleşme ve Çözülme	92
Ne Kadar Öğrendim	96
Ünite Özetim	98
Ünite Değerlendirme	100

İÇİNDEKİLER

5. ÜNİTE: TOPLUM VE KÜLTÜR

Kültür Kavramının Anlamı	106
a) Kültürün Öğeleri	107
b) Kültürün İşlevleri ve Toplumsal Bütünleşmeye Katkısı	110
Ne Kadar Öğrendim	111
c) Kültürel Süreçler	113
d) Kültürel Tutumlar ve Kültürler Arası Etkileşim	118
Ne Kadar Öğrendim	119
Ünite Özetim	121
Ünite Değerlendirme	123

6. ÜNİTE: TOPLUMSAL KURUMLAR

Toplumsal Kurumlar ve İşlevleri	130
Aile Kurumu	131
Ne Kadar Öğrendim	139
Eğitim Kurumu	141
Din Kurumu	141
Ekonomi Kurumu	142
Ne Kadar Öğrendim	151
Siyaset Kurumu	153
Ne Kadar Öğrendim	158
Ünite Özetim	160
Ünite Değerlendirme	165

Ünite 1

SOSYOLOJİYE GİRİŞ

Neler Öğreneceğim?

- 1) Sosyoloji Nedir?
- 2) Toplumu Oluşturan Unsurlar
- 3) Sosyolojinin Doğuşu
- 4) Sosyolojide Kullanılan Yöntem ve Teknikler
- 5) Türkiye’de Sosyoloji

Sosyoloji nedir?

Sosyolojinin Tanımı

Çöz Öğren

Tekstil fabrikasında çalışan işçilerden biri işten çıkarıldığında bundan doğrudan etkilenen, kişinin kendisi ve yakınlarıdır. O fabrikanın iflas etmesi sonucunda çalışanların işsiz kalması ise belli bir kesimi ilgilendirir. Ama birçok tekstil fabrikasının ekonomik kriz, ham madde fiyatlarındaki yüksek artış, ucuza satılan ithal ürünlerle rekabet, ihracat sorunları gibi nedenlere dayanarak tüm elemanlarını işten çıkarmasıyla sorun, toplumsal bir boyut kazanır. Bu niteliğe ulaşmış olaylar sosyolojinin ilgi alanına girer.

Bu parça sosyolojiyle ilgili aşağıdaki yargılardan hangisini destekler niteliktedir?

- A) Toplumu bir bütün olarak ele alır.
- B) Benzer ve tekrarlanan toplumsal olaylarla ilgilenir.
- C) Olayları kendine özgü yöntemlerle inceler.
- D) Değer yargısında bulunmaktan kaçınır.
- E) Olması gerekenden daha çok olanı inceler.

Notlarım

a) Sosyolojinin Özellikleri

1. Topluma bütün olarak yaklaşır.
2. Diğer bilimlerin verilerinden de yararlanarak genel sonuçlara ulaşmaya çalışır.
3. Toplumu bilimsel ilkelere uygun olarak inceler.
4. Olması gerekeni değil olanı olduğu gibi inceler.
5. Kural koyucu değildir.
6. Objektif bir bakış açısı vardır. Herhangi bir toplumun kültüründen etkilenmez.
7. Sosyal problemleri sadece betimlemez çözümde arar.

Çöz Öğren

Her birey benzersiz olmasına karşın toplum; insanların davranışlarını, çocuk veya yetişkin, kadın veya erkek, zengin veya yoksul olma gibi birçok kategoriye göre farklı şekillerde değiştirir. İçinde bulunduğumuz genel kategorilerin özel hayatımızı nasıl etkilediğini fark ederek dünyayı sosyolojik açıdan görmeye başlarız. Örneğin, evliliğin sadece kişisel duygulardan ve tercihlerden kaynaklandığını düşünebiliriz. Ama sosyolojik bakış açısı bize eş seçiminde; yaş, cinsiyet, ırk, sosyal sınıf gibi etkenlerin belirleyici olduğunu gösterir. Aşkın, toplumun eş olarak istememizi öğrettiği kişilere karşı hissettiğimiz bir duygu olduğunu söylemek daha doğru olur.

Bu parçaya göre, sosyolojik bakış ile kastedilen aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Toplumsal olayları bütüncül bir biçimde değerlendirmek
- B) Toplumsal olay ve olgulara nesnel yaklaşmak
- C) Bireyin davranışındaki toplumsal etkileri görmek
- D) Her toplumu kendine özgü özellikleriyle ele almak
- E) Bireyin, içinde yaşadığı toplumu tanımasını sağlamak

b) Sosyoloji Biliminin Amaçları

1. Toplamları içinde bulundukları yer ve zamana göre nesnel ve somut koşulları ile anlamak.
2. Toplamların tarihsel gelişim sürecinde geçirdikleri değişimin etkilerini ve yönünü açıklamak.
3. Farklı toplamlar arasındaki benzerlikleri tespit edip genellemelere ulaşmak.
4. Toplumsal verilere dayanarak öngöründe bulunmak.

c) Sosyoloji Biliminin Yararları

d) Sosyolojinin İlişkili Olduğu Bilimler**1. Sosyoloji – Tarih**

Tarih bilimi insan topluluklarının geçmişteki yaşantılarını inceler. Tarih genel olarak bir defa gerçekleşen olayları incelerken, sosyoloji her zaman tekrarlanabilen sosyal olayları inceler ve bu olaylarla ilgili genellemeler yapar.

2. Sosyoloji – Psikoloji

Psikoloji insan davranışlarını bilimsel yöntemler doğrultusunda inceleyen bilim dalıdır. Psikoloji tek tek bireylerle ilgilenirken sosyoloji bireylerden oluşan grupları inceler. İki bilimin bir araya gelmesi sonucu sosyal psikoloji ortaya çıkar.

3. Sosyoloji ve Antropoloji

Antropoloji insanın yeryüzündeki toplumsal gelişimini inceler. İnsan fizyolojisi, iskelet yapısı, dil, araç yapımı, fen, eğitim, siyaset antropolojinin konusudur. Bu bağlamda sosyoloji bu bilimin verilerinden yararlanmaktadır.

Notlarım

Bunları Biliyor Musun?

Antropoloji ikiye ayrılır:

- 1) Fiziki Antropoloji: Irkların anatomisini ve evrimini inceler. Siyah, beyaz ve sarı ırk gibi dışsal özelliklerin yanı sıra ırklara ait yetenek ve kişisel özellikleri de inceler.
- 2) Kültürel Antropoloji: İnsan topluluklarının Kültürel yapısını ve yaşayış biçimlerini inceler.

4. Sosyoloji ve Ekonomi

Ekonomi sınırsız insan ihtiyaçlarını, sınırlı dünya kaynaklarıyla karşılamak için yapılan etkinlikleri inceler. Yaşanan ekonomik değişimler toplumsal faaliyetlerdir. Bu faaliyetler bulunduğu toplumdan etkilenir ve toplumu etkiler.

Örneğin, Yunanistan'da yaşanan ekonomik krizin toplumda kaos etkisi yaratması.

5. Sosyoloji ve Hukuk

Hukuk bireylerin toplumla ve birbirleriyle olan ilişkilerini düzenleyen uyulması zorunlu olan yazılı kuralları ele alan normatif(kural koyucu) bir alandır. Sosyoloji ise toplum kurallarının nasıl olduğunu ve toplum üzerindeki etkisini inceler bu yüzden hukukla sıkı bir ilişki içindedir.

6. Sosyoloji ve Siyaset Bilim

Siyaset bilimi, devletin ve siyasal kurumların yapısını ve amaçlarını inceleyen bilim dalıdır. Yönetim biçimlerinin toplumsal hayat üzerine etkilerini inceleyen bir araştırmacı siyaset biliminin verilerinden yararlanmalıdır.

7. Sosyoloji ve Coğrafya

Yaşanılan coğrafya ve toplum karşılıklı olarak birbirini etkilemektedir. Bir toplum yaşadığı coğrafyayı değişime uğratabilir. Aynı zamanda dünyanın yüzey şekilleri ve iklimi nüfusun yerleşimini ve yaşam şeklini etkilemektedir. Kültürel farklılıkları tespit edebilmek için sosyolojinin coğrafi etkenleri göz önünde bulundurması gerekir.

Bunları Biliyor Musun?

Günümüzde sosyoloji birçok farklı alanda kullanılmakta bu alanlarla işbirliği yapmaktadır. Böylece sosyolojinin alt dalları diyebileceğimiz alanlar ortaya çıkmaktadır.

- Eğitim Sosyolojisi
- Hukuk Sosyolojisi
- Ekonomi Sosyolojisi
- Siyaset Sosyolojisi
- Din Sosyolojisi
- Köy Sosyolojisi
- Kent Sosyolojisi

e) Toplumsal Olay ve Toplumsal Olgu

Toplumsal Olay

Örnek

Notlarım

Toplumsal Olgu

Örnek

Dikkat

İndirgemeci yaklaşım: Karmaşık olan bir bütünün daha az karmaşık olana indirgenmesini savunan görüştür.

Bütüncü yaklaşım: Karmaşıktaki bütünün kendi içindeki ilişkileriyle ele alınması gerektiğini savunan görüştür. Bu iki yaklaşım ışığında, toplumsal olay ve olguları incelerken bütüncül yaklaşımın kullanılması daha uygun olacaktır. Böylece toplumsal olay ve olgular kendi içinde karşılıklı etkileşim halinde incelenecektir. Bu yüzden sosyolojide bu yaklaşım daha önem kazanmaktadır.

Toplum değişken bir yapıya sahip olduğu için bir kez gerçekleşen bir olayın tekrar gerçekleşmesi mümkün değildir. Bu yüzden sosyoloji incelemelerini yaparken, yani o olayı açıklarken diğer sosyal olayların etkisini de göz önünde bulundurmalıdır. Yani toplumun bütünü birbiriyle bağlantılı olarak düşünülmelidir. Örneğin ekonomi kurumu üretim-tüketim-bölüşüm ilkelerinin haricinde diğer kurum ve olaylardan da etkilenmektedir.

Çöz Öğren

Kentleşme sadece nüfus birikimi değil, bir ülkenin teknolojik, ekonomik ve toplumsal yapısında oluşan değişimlerin sonucunda ortaya çıkan evrensel bir süreçtir. Aynı zamanda kentleşme, toplumun ekonomik, sosyal, siyasal yapısında ve toplumu oluşturan bireylerin tutum ve davranışlarında değişmelere yol açabilmektedir.

Böyle düşünen bir sosyologun, toplumsal olayları ele alışı-nda hangi yaklaşımı benimsediği söylenebilir?

- A) Kurumların değişme hızının farklı olabileceği göz önünde bulundurulmalıdır.
- B) Olaylara değer yargılarından arınarak yaklaşılmalıdır.
- C) İncelenecek toplumsal olayın sınırları belirlenmelidir.
- D) Yeri, zamanı belli toplumsal olaylar hareket noktası olmalıdır.
- E) Toplumsal olaylar değişkenlerin karşılıklı etkileşimiyle açıklanmalıdır.

■ Toplumu Oluşturan Unsurlar

- a) Toplum
- b) Toplumsal Grup
- c) Toplumsal Kurum
- d) Toplumsal kuruluş

a) Toplum

b) Toplumsal Grup

Notlarım

Toplumsal Grubun Özellikleri

1. Her toplumsal grubun kendine özgü bir yapısı vardır...
2. Grup üyeleri arasında toplumsal ilişki ve etkileşim vardır.
3. Grupların ortak değer ve kuralları vardır.
4. Her grubun üyeleri üzerinde belli bir yaptırımı vardır.
5. Her grubun belli bir sürekliliği vardır.
6. Grup üyeleri arasında bir duygusu vardır.
7. Grubun kendine özgü ortak amaçları ve etkinlikleri vardır.

Çöz Öğren

Bir futbol takımı, ortak amaç ve idealleri paylaşan, aynı kurallara uyan ve davranışları eş güdümlü olan oyuncuların meydana gelir. Takım sadece aynı formayı giymiş on bir insan demek değildir. Her oyuncunun bir görevi vardır. Hepsini birden topa yönelmez ya da gol atmaya çalışmaz. Her oyuncu, başına buyruk hareket ederse ortaya bir takım oyunu çıkmaz.

Bu parçadan aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşılabilir?

- A) Ortak amaçlar grubun sürekliliğini sağlar.
- B) Toplumsal ilişki türü grup türünü belirler.
- C) Grup, bireylerin toplamından farklı bir bütündür.
- D) Bireylerin anahtar statüleri gruptaki rollerini belirler.
- E) Bireyin amacına ulaşma isteği gruba bağlıdır.

Toplumsal Grup Çeşitleri

1) Toplumsal ilişki tipine göre

a) Birincil toplumsal gruplar: İlişkilerin yüz yüze ve duygu yönünden yoğun olduğu gruplardır. Toplumsal kontrol fazladır. Örneğin; aile, arkadaşlık, mahalle, köy grupları.....

b) İkincil toplumsal gruplar: Bireyler arası ilişkilerin mesafeli ve resmi olduğu ilişkilere. Kişisel çıkarlar ve fayda sağlamak daha önemlidir. Samimiyet azdır. Resmi kurumlara, iş yerleri ve partiler örnek gösterilebilir.

2) Toplumsal dayanışmanın türüne göre

a) Cemaat (Topluluk): Aşiretler, akrabalar, köy toplulukları örnek olarak gösterilebilir. Benzer kökene ve kültüre sahip bireylerden oluşur. Yoğun duygusal bağlar söz konusudur. Biz duygusu gelişmiş akrabalarından oluşur. Cemaate bağlı bireyler sıkı bir kontrol altında tutulur. Kişisel çıkarlar değil cemaatin çıkarları ön plandadır. Belirgin bir iş bölümü yoktur. Değişime dirençlidir.

b) Cemiyet (Toplum): Sanayi toplumuna özgüdür. Yani kentler, endüstri ve ticaret işletmeleri örnek gösterilebilir. Köken ve kültür bakımından farklılaşmış bireylerden oluşur. Gelişmiş bir iş bölümü vardır. Kişisel çıkarlar yani ben duygusu yoğun olarak hissedilir.

3) Grubun süresine göre

a) Geçici Gruplar: Kısa süreli olarak bir araya gelen gruplardır. Mevsimlik işçiler...

b) Sürekli Gruplar: Genel olarak insan ömründen bile daha uzun süreli devam eden gruplardır (dernek).

4) Grup üyelerinin sayısına göre

a) Küçük Gruplar: Az sayıda üyesi olan ve üyeler arasında birincil, yüz yüze ilişkilerin olduğu gruplardır. Aile ve arkadaş grupları

b) Büyük Gruplar: Üye sayılarının fazla ve üyelerin birbirini tanımadığı gruplardır. Ulus ve kentler.

5) Bireyin gruba katılım biçimine göre

a) İsteyerek Katılınan Gruplar: Bireyin kendi iradesiyle katıldığı gruplardır. Dernek, arkadaşlık...

b) İstek dışında Katılınan Gruplar: Bireyin kendini istem dışı olarak doğal yolla katıldığı gruplardır. Aile, akrabalar...

6) Grubun kuruluş biçimine göre

a) Resmi Gruplar: Yasa tüzük ve yönetmeliklerle idare edilen gruplardır. Grubun düzeni yazılı kurallarla oluşturulmuştur. Kamu kurumları ve özel işyerleri (hastane, okul, şirket...)

b) Resmi olmayan Gruplar: Birincil yani yüz yüze ilişkilerin hakim olduğu gruplardır. Sıkça görülür ve kendiliğinden oluşurlar. Arkadaş grupları, yardım dernekleri...

Notlarım

Bunları Biliyor Musun?

Grup olmayan topluluklar

1) **Toplumsal Yığın:** Fiziksel olarak yakın olmalarına karşın, aralarında ilişki olmayan topluluklardır. İnsanlar birbirini tanımazlar.

a) **Sıradan Kalabalıklar(Adi kalabalıklar):** Sahilde gezen insanlar, kasa kuyruğunda bekleyenler.

b) **İzleyici ve Dinleyici Kalabalığı:** Sinemada film seyretmek için bir araya gelmiş insanlardır.

c) **Gösteri kalabalıkları:** Mitin alanında protesto yürüyüşü yapan insanlar.

d) **Etkin kalabalıklar:** Gösteri yığınlarının şiddet içeren davranışlara yönelmeleri.

2) **Toplumsal Kategori:** Aynı sosyal özelliğe sahip olan, fakat aynı mekanı paylaşmayan kişilerden oluşur. Genç kızlar, askere giden gençler örnek gösterilebilir.

a) **Kitle:** Aynı gazeteyi okuyanlar, aynı dizinin hayranları, aynı sanatçının sevenleri.

b) **Toplumsal azınlık:** Türkiye’de yaşayan Ermeniler ya da Almanlar.

c) **Toplumsal sınıf:** Köylü sınıfı, memur sınıfı, sanayici sınıfı.

Tartışalım

1. İçinde bulunduğunuz gruplara örnek veriniz.

-
-
-
-

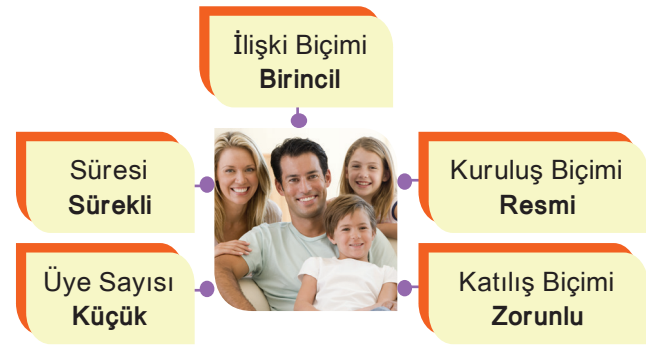
Notlarım

c) Toplumsal Kurum

Örnek

Aile Kurumu

Siyasi Parti

Dernek

Süresi: Geçici
Üye sayısı: Büyük
Katılış Biçimi: İstekli
Kuruluş Biçimi: Resmi
İlişki biçimi: İkincil

Süresi: Geçici
Üye sayısı: Küçük
Katılış Biçimi: İstekli
Kuruluş Biçimi: Resmi
İlişki biçimi: Birincil

Çöz Öğren

Biz çocukken okul biter bitmez eve gelir, önlüğü çıkarır, çantayı atar hemen sokağa koşardık. Hava kararınca kadar da eve girmezdik. Oysa şimdi güvenli bir ortam oluşturamadığımız için çocukları evlere hapsettik. İşin tuhaf yanı çocuklarımızın geleceği için çok çalıştığımızdan, evde onlara ayıracak vaktimizde kalmıyor. Hem bilgisayar ve televizyondan başka seçenek bırakmıyoruz hem de çocukların bunlarla çok vakit geçirmelerinden şikayet ediyoruz. Hatta üstüne üstlük internet sitelerinin güvensizliğinden, televizyon programlarının olumsuz örnek oluşturduğundan yakınıyoruz. Sonunda da çocukları oyalamak için açtığımız televizyona, onları eğitme görevimizi de yüklemeye çalışıyoruz.

Bu parçada aşağıdakilerin hangisine vurgu yapılmaktadır?

- A) Toplumsal kurumlar, insanların temel ihtiyaçlarını karşılamasına yardım eder.
- B) Bireyin ilk sosyalleştiği toplumsal kurum ailedir.
- C) İnsan ihtiyaçları değiştikçe toplumsal kurumlarda değişir.
- D) Bireylerin sağlıklı toplumsal ilişkiler kurabilmesi, toplumun devamlılığı için önemlidir.
- E) Toplumsal kurumlar, bireylere hazır ilişki formları sunar.

Notlarım

d) Toplumsal Kuruluş

Örnek

Etkinlik Sayfam

Aşağıdaki kurumların karşısına kuruluşları yazınız.

Kurum	Kuruluş
Ekonomi	
Siyaset	
Din	
Eğitim	
Sağlık	

Ne Kadar Öğrendim?

1. Sosyoloji nedir? Tanımlayınız.

2. Sosyolojinin özelliklerini yazınız.

3. Aşağıdaki boşluklara uygun kavramları yerleştiriniz.

- Nesiller boyu devam eden, Ortak kabul görmüş uygulama ve davranış kalıplarına denir.
- Toplumda bir amacı gerçekleştirmek için oluşturulan, kurumları somutlaşmış hallerine denir.
- Birden fazla bireyden oluşan, belirli değer yargıları çerçevesinde ilişkilerini devam ettiren topluluklara denir.
- Toplumsal yaşamda toplumsal ilişkiler sonucu ortaya çıkan yeri, zamanı ve yapısı belli olan tek tek değişimlere denir.
- aynı türden olayların sürekliliğinden yola çıkarak elde edilen soyut değişimlerdir. Yeri , zamanı ve yapısı belli değildir.

4. Aşağıdaki ifadeleri doğru veya yanlış olma durumlarına göre inceleyiniz.

- Sosyoloji bireysel sorunlardan çok toplumsal sorunlarla ilgilenir. ()
- Toplumsal olay tek bir oluşum, toplumsal olgu ise olayların genel ifadesidir. ()
- Sosyoloji incelemelerini yaparken diğer bilim dallarından faydalanmaya gerek duymaz. ()
- Sosyoloji toplumsal olaylar arasında neden sonuç ilişkisi kurar. ()
- Toplum yaşamına dair yeni kuralları koymak sosyolojinin en önemli görevidir. ()

5. Aşağıdaki kavramları uygun açıklamalarıyla eşleştiriniz.

Birincil Grup - Katılımın İsteğe Bağlı Olduğu Gruplar - Cemaat - Resmi Gruplar - Küçük Gruplar

- (.....)
Ortak bir iradenin olduğu, o topluluğun çıkarlarının ön planda tutulduğu, özel mülkiyetin önemsenmediği gruplardır.
- (.....)
Daha çok yüz yüze yapılan ilişkilerin var olduğu, duygusal bağların kurulduğu gruplardır.
- (.....)
Bireylerin kendi iradeleri dışında içinde bulunmak zorunda olduğu gruplardır.
- (.....)
Yasa ve yönetmeliklerle düzenlenen ilişki biçimlerinin hakim olduğu gruplardır.
- (.....)
Az sayıda bireyden oluşan, birincil ilişkilerin hakim olduğu gruplardır.

6. Sosyolojinin inceleme alanı sosyal yaşamdır. Sosyoloji kişileri değil; kişilerin sosyal yaşam içinde kurdukları ilişki kalıplarını, etkileşimleri ve davranış biçimlerini inceler. Kişilerin değişik grup ve toplumlar da niçin belirli bir tarzda davrandıklarını, niçin farklı kurumlar, gruplar ve toplumlar oluşturdıkları gerçeğini anlamak ister.
- Buna göre, aşağıdakilerden hangisi sosyolojinin konularından biri olamaz?**

A) Kişinin kimlik gelişimi
B) Toplumun bilgi ve teknoloji düzeyi
C) Gelenekler, görenekler ve inançlar
D) Nüfusu ve yerleşme düzeni
E) Kişinin toplum içindeki yeri

7. Sosyoloji toplumun yapısını bilimsel yöntemlerle inceleyen bir bilimdir.
- Aşağıdakilerden hangisi sosyolojinin amaçlarından değildir?**

A) Toplumsal olay ve ilişkilerin benzerliklerinden yola çıkarak genellemelere ulaşmak
B) Olaylar arası neden-sonuç ilişkisi kurabilmek
C) Toplumdaki genel olaylardan yola çıkarak önde-yilerde bulunabilmek
D) Davranışın altındaki etkenleri saptamak
E) Toplumsal olayları bir bütünlük içerisinde açıklamak

8. Araştırmada gerçek bir sebep-sonuç ilişkisi ortaya çıkarabilmek için bağımsız değişkenin bağımlı değişken üzerindeki etkilerini net bir şekilde ortaya koyabilecek bir düzleme ihtiyaç vardır. Bütün şartları araştırmacının kontrolü altında bulunan ve araştırmacı tarafından ayarlanan düzlemler sosyolojide sınırlı sayıdadır.
- Yukarıda sosyolojinin hangi özelliği üzerinde durulmaktadır?**

A) Sosyal bilimler görecelidir.
B) Sosyal olaylar neden-sonuç ilişkisi ile incelenmek zorundadır.
C) Sosyal olaylar araştırmacıya bağımlıdır.
D) Sosyal olaylar üzerinde deney yapmak zordur.
E) Sosyal bilimlerde yöntem kullanılamaz.

9. Sosyolojinin incelediği olay ve olgular yeni olmamasına karşın felsefeden kopup bir bilim haline gelmesi 19. yy'ın ikinci yarısına denk düşmüştür.
- Buna göre, sosyolojiyi felsefeden ayıran temel özellik aşağıdakilerden hangisidir?**

A) İçinde bulunduğu dönemi yansıtmaması
B) Düşünürlerin olaylara birbirinden farklı yaklaşması
C) Değerler problemini ele almaması
D) İnsan ürünü olması
E) Eleştirel olması

10. Sosyoloji, toplumsal yapıyı, normları, kurumları ve toplumsal değişmeyi incelerken, aşağıdakilerden hangisinden öncelikle yararlanmak zorundadır?

A) Psikoloji
B) Antropoloji
C) Hukuk
D) Tarih
E) Ekonomi

■ Sosyolojinin Doğuşu

a) Sosyolojinin Doğuşunda Etkili Olan Olaylar

1. Rönesans ve Reform Hareketleri

2. Fransız İhtilali

3. Sanayi Devrimi:

Notlarım

b) Sosyolojinin Doğuşuna Etki Eden Etkenler

1. Doğa bilimlerinde yaşanan gelişmeler ve bilimsel yöntemin doğa bilimlerinde başarıyla kullanılması
2. Aydınlanma ile akla duyulan güvenin artması.
3. Bireysellik ve özgürlük kavramlarının önem kazanması
4. Ulus devletin yükselişi
5. Kentleşme ile birlikte toplumun yapısının değişmesi
6. Kapitalizmin yükselişi
7. Temsili demokrasinin gelişimi
8. Kitle iletişim araçlarının gelişmesi

c) Sosyolojinin Doğuşuna Katkıda Bulunan Sosyologlar ve Görüşleri

Platon

- Filozof olarak tanınan Platon yazdığı Ütopyada, ideal bir devletin nasıl olması gerektiğiyle ilgili fikirlerini yazmıştır.

İbn Haldun

- Toplumsal olayları, toplumsal olaylarla açıklamaya çalışarak, farklı bir bakış açısı getirmiştir.

Auguste Comte

- Sosyolojinin kurucusudur.
- Sosyoloji sözcüğü ilk defa A. Comte tarafından kullanılmıştır.
- Toplumsal sorunlara bilimsel yollardan çözüm aramıştır.
- Sosyolojinin ilke ve yöntemlerini belirlemiştir.

Karl Marx

- Toplumsal yapıyı oluşturan birçok alt sistem mevcuttur. Ekonomik yapılanmanın üzerinde kurulan siyasi, hukuksal ve ideolojik yapılar vardır.
- Marx'a göre tarih iki sosyal sınıfın çatışmasını ürünüdür.
- Bu çatışmanın temelinde ekonomi vardır.
- Sosyoloji bu yapısal süreçleri incelemekle görevlidir.

Emile Durkheim

- Kurucu sosyologlardan biri olan Durkheim özellikle sanayi toplumunun sorunları üzerine saha çalışmaları yapmıştır.
- İş bölümü, uzmanlaşma, inançlar, toplumsal ilişkiler ve dayanışma gibi olgular üzerinde durmuştur.

Max Weber

- Weber sosyolojisinin en önemli özelliği sosyal olguları ele alırken bireysel inanç, kanaat ve kültürel farklılıkları dikkate almasıdır.

Le Play

- Monografi tekniği oluşturmuştur.
- Toplumun bütünlük içinde incelenmesi gerektiğini savunmaktadır.

Dikkat

Sosyolojik açıdan ilk inceleme İbn-i Haldun'un Mukaddime adlı eserinde yapılmıştır. Bilimsel temele yerleştiren Auguste Comte'dur. Sistemleştiren ise Emile Durkheim'dır.

Sosyolojide Kullanılan Yöntem ve Teknikler

a) Bilimlerin kullandığı teknikler

- 1) Tümdengelim
- 2) Tümevarım
- 3) Analoji

b) Sosyolojide kullanılan teknikler

- 1) Tarama araştırması
- 2) Alan çalışması
- 3) Belgelere dayalı araştırma

c) Araştırma evreni ve örneklem

d) Sosyolojide kullanılan veri toplama teknikleri

- 1) Anket
- 2) Görüşme(Mülakat)
- 3) Monografi
- 4) Sosyometri
- 5) Olay incelemesi
- 6) Gözlem

a) Bilimlerin Kullandığı Yöntemler

1) Tümdengelim (Endüksiyon):

Örnek

Üniversite mezununun arttığı toplumlar gelişmiş toplumlardır.

İsviçre'de herkes üniversite mezunudur. O halde İsviçre gelişmiş bir toplumdur.

2) Tümevarım (Dedüksiyon):

Örnek

Kağıt fabrikasında maaşı düşürülen işçiler greve gitmiştir. Bisküvi fabrikasında maaşı düşürülen işçiler greve gitmiştir. Sigara fabrikasında maaşı düşürülen işçiler greve gitmiştir. Konserve fabrikasında maaşı düşürülen işçiler greve gitmiştir. O halde fabrikalarda maaşı düşürülen işçiler greve giderler

Notlarım

3) Analoji (Benzeşim):

Örnek

Arjantin'de enflasyon oranı yüksek olduğundan toplumsal muhalefet fazladır.
Yunanistan'da da enflasyon oranı yüksektir.
O halde Yunanistan'da da toplumsal muhalefet fazladır.

Bunları Biliyor Musun?

Sosyoloji araştırmalarını yaparken şu ilkeleri takip eder.

1. Objektiflik
2. Doğruluk
3. Tekrar
4. Basitlik ve açıklık
5. Sınırlılık

b) Sosyolojide Kullanılan Araştırma Teknikleri

1) Tarama Araştırması

Geniş gruplar üzerinde araştırma yapma imkanı veren tekniklerdir. Evreni temsil eden örneklem üzerinden veri toplama tekniğini kullanır. Anket ve görüşme tekniğinden faydalanılırken kamuoyu yoklamaları önemlidir.

Notlarım

Tarama Araştırmasının;

- a) Güçlü Yanları
 - Geniş gruplara uygulanır.
 - Sayısal çalışma imkânı verir.
 - Cevaplar arasında kesin karşılaştırma yapılabilir.
- b) Sınırlılıkları
 - Toplanan malzeme yüzeysel olabilir.
 - Evreni yansıtan örneklem oluşturmak zor olabilir.

2) Alan Çalışması

Belli bir olayın çok boyutlu ve derinlemesine incelenmesidir. (Monografi)

Alan Çalışmasının;

- a) Güçlü Yanları
 - Son derece zengin ve derinlikli bilgi elde edilmesini sağlar.
- b) Sınırlılıkları
 - Nispeten küçük grup ve topluluklarda kullanılabilir.
 - Bulgular sadece araştırma yapılan alan için geçerlidir.
 - Genelleme yapılamaz.

3) Belgelere Dayalı Araştırma

Yazılı, istatistikî ve günlük yaşama ait araç-gereç vb. materyallerin kullanılarak konuyu araştırılmasıdır. Fotoğraflar, ses kayıt cihazı....

Belgelere Dayalı Araştırmanın;

- a) Güçlü Yanları
 - Çok sayıda olay hakkında derinliğine bilgi sağlar.
 - Tarihsel yönü olan olaylar için önem taşır.
- b) Sınırlılıkları
 - Araştırmacı taraflı sayılabilecek mevcut malzemelere bağlıdır.
 - Kaynakların gerçek durumu ne kadar yansıttığı kesin değildir.

c) Araştırma Evreni ve Örneklemi

Evren:

Örneklem:

Örnek

Türkiye’de çalışan kadınların boşanmaya ilişkin tutumlarını belirlemeye yönelik bir araştırma yapan sosyologun;

Araştırma Evreni:

Araştırma Örneklemi:

Notlarım

Çöz Öğren

Fransa’daki bir üniversitede öğrenci olan Mehmet’in Alman aile yapısıyla ilgili verilen ödevi hazırlamak için araştırma yapması gerekmektedir. Ailesiyle birlikte yaşayan Alman bir arkadaşına konuyu anlatır, o da oturdukları apartmandaki ailelerin çoğunun aşağı yukarı yüz yıl önce Almanya’dan göçen aileler olduğunu bu nedenle de araştırma süresince onlarda kalabileceğini söyler. Arkadaşının yanında kalmaya başlayan Mehmet, üç ay boyunca gözlem yapar. Gözlemler sonucunda elde ettiği verileri Alman aile yapısıyla ilgili yapılmış araştırmalarla karşılaştırdığında ulaştığı sonuçlarının bunlardan çok farklı olduğunu görür.

Mehmet’in araştırma sonuçlarının, farklı olmasının nedeni aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Araştırma süresini iyi değerlendirememiştir.
- B) Araştırma konusunun sınırlarını belirlememiştir.
- C) Toplumsal olayların bütünlüğünü göz ardı etmiştir.
- D) Seçtiği teknik araştırılacak konuya uygun değildir.
- E) Bütüne uygun örneklem seçmemiştir.

Çöz Öğren

Sosyolojik bir araştırmada çoğu zaman araştırmacının araştırma yaptığı kitlenin tamamına ulaşması mümkün olmaz. Bundan dolayı araştırma kapsamına giren bütün bireylerin üzerinde değil yalnızca belli bir kısmı üzerinde araştırma yapar. Ancak belli yöntemlerle seçilen bu grubun, araştırma kitlesinin tümünü temsil edecek şekilde yaş, cinsiyet, eğitim durumu gibi nitelikler açısından aynı özelliğe sahip olması gerekir.

Paragrafta açıklanan sosyolojik kavram aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Veri toplama
- B) Hipotez oluşturma
- C) Genellemelere varma
- D) Deney yapma
- E) Örneklem alma

d) Sosyolojide Kullanılan Veri Toplama Teknikleri

1) Anket:

İstatistiksel yöntem:

2) Görüşme (Mülakat)

3) Monografi:

4) Sosyometri:

5) Olay İncelemesi:

Tarihi inceleme:

Notlarım

7) Gözlem:

Çöz Öğren

Bilimsel araştırmalarda, zamanı ve emeği yerinde kullanarak doğru veriye ulaşmak önemlidir. Bu nedenle konuya uygun yöntem seçmelidir.

Buna göre "Türkiye genelinde lise öğrencilerinin okul başarısında, ailenin etkisi" konusunu araştırmak için uygun olan yöntem aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Katılımlı Gözlem B) Anket C) Monografi
D) Sosyometri E) Olay incelemesi

Notlarım

Türkiye'de Sosyoloji

a) Ziya Gökalp

- Gökalp'e göre sosyolojinin konusu, kavimler, medeniyetler ve kurumlar olmalıdır.
- Yöntem konusunda ise tümevarımı önermektedir.
- Gökalp'e göre sosyolojinin amacı; toplumun tarihini ve temel özelliklerini açıklamak, verilmek istene yeni kimliğin yerleştirilmesinde rol sahibi olmaktır.

b) Prens Sabahattin

Türk Sosyolojisine katkıları;

- Toplumsal yapı araştırmaları yapmıştır
- Bilimsel yöntemi kullanmıştır.
- Eğitim alanında bireysel girişkenliğin önemini vurgulamıştır.
- Özellikle saha çalışmaları konusunda bilgi birikimi sağlamıştır.

c) Mübeccel Belik Kıray

- Mübeccel Kıray özellikle yaptığı saha çalışmaları ve kavramlaştırmaları ile Türk sosyolojisinde büyük bir öneme sahiptir.
- Gözlem tekniğini başarıyla uygulamıştır.
- Sosyolojiye "tampon kurum" kavramını kazandırmıştır.

d) Halit Ziya Ülken

- Batı kültürü ve modernleşme ile ilgi düşünceleriyle sosyolojiye katkı sağlamıştır.

Ne Kadar Öğrendim?

1. Sosyolojinin doğuşuna etki eden olaylar nelerdir? Kısaca açıklayınız.

2. Araştırma evreni ve örneklemini örnek vererek kısaca açıklayınız.

3. Aşağıdaki boşluklara uygun kavramları yerleştiriniz.

- Sosyolojinin hem kurucusu hem de sosyoloji adını ilk kez kullanan sosyolog dir.
- Türk sosyolog sosyolojinin amacının toplumun tarihini ve temel özelliklerini yeni nesillere aktarmak olarak açıklar.
- göre tarih sosyal sınıfların çatışması sonucu ortaya çıkan bir süreçtir.
- Toplumsal olgu kavramından hareketle çalışmalarını sürdüren sosyolog dir.
- Modernleşme kavramını vurgulayarak sosyoloji çalışmalarına devam eden Türk sosyolog dir.

4. Aşağıdaki ifadeleri doğru veya yanlış olma durumlarına göre inceleyiniz.

- Tümevarım, bütünün özelliklerinden hareketle özelin bilgisine ulaşmamızı sağlayan bilimsel yöntemdir. ()
- Tarama çalışması daha çok geniş gruplara uygulanan ve sayısal veri sağlayan bir tekniktir. ()
- Alan çalışmasında zengin olmayan daha yüzeysel bilgi elde edilir. ()
- Belgelere dayalı araştırmada tarihsel yönü ağır basan olaylar daha kolay incelenir. ()
- Analoji yaparken daha çok benzer özelliklerden yola çıkarak sonuçlara ulaşılır. ()

5. Aşağıdaki cümleleri uygun kavramlarla eşleştiriniz.

Tümdengelim – Anket – Monografi – Sosyometri – Görüşme

- (.....)
Seçilen küçük gruplar üzerinde mümkün olduğunca derinlemesine bilgi toplanmasını sağlayan veri toplama tekniğidir.
- (.....)
Genelin bilgisinden yola çıkarak özel durumlarla ilgili bilgi edinmemizi sağlayan bilimsel yöntemdir.
- (.....)
Araştırmacının bilgi alacağı kişilerle yüz yüze gerçekleştirdiği ve sorularını yönelttiği veri toplama tekniğidir.
- (.....)
Belirlenen bir konu üzerinde birçok kişinin görüşünü almak için hazırlanan soru listelerinin kullanıldığı veri toplama tekniğidir.
- (.....)
Genel olarak küçük gruplarda uygulanan grup içi ilişkileri gözlemlemek için kullanılan veri toplama tekniğidir.

6. Bu tekniği kullanacak olan araştırmacı, inceleyeceği konunun kapsamına giren olay ya da grupların tümünü ele almak yerine, bunlardan birkaç örnek çıkarır ve bu örnekler üzerinde hem nicelik hem de nitelik bakımından derinliğine bir incelemeye girişir. **Yukarıda sözü edilen sosyoloji yöntemi aşağıdakilerden hangisidir?**

A) Sosyometri
B) Monografi
C) Gözlem
D) Anket
E) Anoloji

7. Belli bir konu hakkında insanların duygu ve düşüncelerini öğrenmek için uzmanlar tarafından hazırlanan soru formuna anket denir. **Başarılı bir anket çalışması için aşağıdakilerden hangisine dikkat edilmesi gerekmez?**

A) Kullanılan kavramların açık ve net olması
B) Soruların kurulan hipoteze uygun olması
C) Örneklemelerin bütünü temsil edebilecek şekilde belirlenmesi
D) Kişilere psikolojik baskıya yol açacak davranışlardan kaçınılması
E) Örneklerin grubu, ekonomik seviyesi yüksek kişilerden oluşturması

8. Toplumun temel ögesi ailedir. Tüm toplumsal ilişkilerin açıklanması ailenin derinlemesine incelenmesine bağlıdır. Aile incelenmesinde de işe aile bütçesinden başlanmalıdır. Çünkü ailenin yapısını, üyelerinin yaşayış ve davranışlarını biçimlendiren ailenin bütçesidir. **Yukarıdaki açıklama, sosyolojinin hangi yöntemine ait olabilir?**

A) Sosyometri
B) Örneklem alma
C) Monografi
D) Anket
E) Tümevarım

9. Daha önceleri felsefenin içinde tartışılan sosyoloji soruları zamanla bağımsızlığını kazanmıştır. **Bu gelişmeler sırasında sosyolojinin "İsim babası" olarak adlandırılan filozof aşağıdakilerden hangisidir?**

A) Emile Durkheim
B) Adam Smith
C) Auguste Comte
D) Montesque
E) Moreno

10. Durkheim "İntihar" adlı eserinde, intiharın sosyal bir olay olduğunu, nedenini de bireyde değil toplumda aramak gerektiğini söyler. **Durkheim bu görüşe aşağıdaki yöntemlerinden hangilerini kullanarak ulaşmış olabilir?**

A) I ve III
B) II ve IV
C) I, II ve III
D) II, III ve IV
E) I, III ve IV

Ünite Özetim**Sosyoloji nedir?**

Sosyoloji insanların ortak yaşamı sonucu ortaya çıkan toplumu, toplumsal yapıyı ve toplumsal değişimleri inceleyen bilim dalıdır.

Sosyolojinin Özellikleri

- 1.Topluma bütün olarak yaklaşır.
- 2.Diğer bilimlerin verilerinden de yararlanarak genel sonuçlara ulaşmaya çalışır.
- 3.Toplumu bilimsel ilkelere uygun olarak inceler.
4. Olması gerekeni değil olanı olduğu gibi inceler.
- 5.Kural koyucu değildir.
- 6.Objektif bir bakış açısı vardır. Herhangi bir toplumun kültüründen etkilenmez.

Sosyoloji Biliminin Amaçları

- 1- Toplamları içinde bulundukları yer ve zamana göre nesnel ve somut koşulları ile anlamak.
- 2- Toplamların tarihsel gelişim sürecinde geçirdikleri değişimin etkilerini ve yönünü açıklamak.
- 3- Farklı toplamlar arasındaki benzerlikleri tespit edip genellemelere ulaşmak.
- 4- Toplumsal verilere dayanarak öngöründe bulunmak.

Sosyolojinin İlişkili Olduğu Bilimler

Sosyoloji -Tarih
Sosyoloji- Psikoloji
Sosyoloji - Antropoloji
Sosyoloji - Ekonomi
Sosyoloji - Hukuk
Sosyoloji - Siyaset Bilim
Sosyoloji ve Coğrafya

Toplumsal Olay ve Toplumsal Olgu

Toplumsal Olay: Toplumsal yaşamda, toplumsal ilişkiler sonucu ortaya çıkan yeri zamanı ve yapısı belli, tek tek değişimlerdir. Örneğin, Yılmaz ailesinin köyden kente göçü, 1. Dünya savaşı, Ali'nin intiharı

Toplumsal Olgu: Aynı türden olayların sürekliliğinden yola çıkarak elde edilen soyut değişimlerdir. Yeri, zamanı ve yapısı belli değildir. ÖRN: Göç, savaş, intihar

Toplumu Oluşturan Unsurlar Toplum

İnsanların korunmak ve ihtiyaçlarını karşılamak için, kendilerine benzer bireylerle oluşturduğu en büyük sosyal birliktir.

Toplumsal Grup

En az iki kişiden oluşan, aralarında etkileşim olan ortak bir amaç için bir araya gelmiş topluluktur.

Toplumsal Grubun Özellikleri

1. Her toplumsal grubun kendine özgü bir yapısı vardır...
2. Grup üyeleri arasında toplumsal ilişki ve etkileşim vardır.
3. Grupların ortak değer ve kuralları vardır
4. Her grubun üyeleri üzerinde belli bir yaptırımı vardır.
5. Her grubun belli bir sürekliliği vardır.
6. Grup üyeleri arasında bir duygusu vardır.
7. Grubun kendine özgü ortak amaçları ve etkinlikleri vardır.

Toplumsal Grup Çeşitleri

1) Toplumsal ilişki tipine göre

Birincil toplumsal gruplar: aile, arkadaşlık, mahalle, köy grupları.....

İkincil toplumsal gruplar: Resmi kurumlar, iş yerleri ve partiler örnek gösterilebilir.

2) Toplumsal dayanışmanın türüne göre

Cemaat (Topluluk), Cemiyet(Toplum)

3) Grubun süresine göre

Geçici Gruplar, Sürekli Gruplar

4) Grup üyelerinin sayısına göre

Küçük Gruplar: Aile ve arkadaş grupları

Büyük Gruplar: Ulus ve kentler.

5) Bireyin gruba katılım biçimine göre

İsteyerek Katılınan Gruplar: Dernek, arkadaşlık

İstek dışında Katılınan Gruplar: Aile, akrabalık

6) Grubun kuruluş biçimine göre

Resmi Gruplar: Kamu kurumları ve özel işyerleri (hastane, okul, şirket...)

Resmi olmayan Gruplar: Arkadaş grupları, yardım dernekler

Toplumsal Kurum

Nesiller boyu devam eden, ortak kabul görmüş, uygulama ve davranış kalıplarına sahip soyut yapılardır. Eğitim, Aile, Din, Siyaset...

Toplumsal Kuruluş

Toplumsal kurumların sosyal hayattaki somut yansımalarıdır. Örneğin, Okul, Cami, Siyasi parti...

Sosyolojinin Doğuşu

Sosyolojinin Doğuşunda Etkili Olan Olaylar

1. Rönesans ve Reform Hareketleri
2. Fransız İhtilali:
3. Sanayi Devrimi:

Sosyolojinin Doğuşuna Etki Eden Etkenler

1. Doğa bilimlerinde yaşanan gelişmeler ve bilimsel yöntemin doğa bilimlerinde başarıyla kullanılması
2. Aydınlanma ile akla duyulan güvenin artması.
3. Bireysellik ve özgürlük kavramlarının önem kazanması
4. Ulus devletin yükselişi
5. Kentleşme ile birlikte toplumun yapısının değişmesi
6. Kapitalizmin yükselişi
7. Temsili demokrasinin gelişimi
8. Kitle iletişim araçlarının gelişmesi

Sosyolojinin Doğuşuna Katkıda Bulunan Sosyologlar

Platon-İbn Haldun-Auguste Comte-Karl Marx-Emile Durkheim-Max Weber-Le Play

Sosyolojide Kullanılan Yöntem ve Teknikler**Bilimlerin Kullandığı Yöntemler**

- 1) **Tümdengelim (Endüksiyon):** Genelin bilgisinden hareketle, özel olan bilgiye ulaşmaktır.
- 2) **Tümevarım (Dedüksiyon):** Tek tek parçaların bilgisinden hareketle genel hakkında bilgi edinmektir.
- 3) **Analoji (Benzeşim):** Aynı olay ve olguların benzer yönleri kullanılarak benzer sonuçlara ulaşılmasıdır.

Sosyolojide Kullanılan Araştırma Teknikleri

- Tarama Araştırması
- Alan Çalışması
- Belgelere Dayalı Araştırma

Araştırma Evreni ve Örneklem

Evren: Bir araştırmanın alanına giren tüm bireylere evren denir. Örneğin İstanbul 'da yaşayan 15-20 yaş arası genç nüfus.

Örneklem: Evreni her bakımdan temsil eden küçük kesittir. Örneğin Kadıköy'de yaşayan 15-20 yaş arası genç nüfus.

Sosyolojide Kullanılan Veri Toplama Teknikleri

1. **Anket:** Bireylerin belirlenen bir konuya yönelik ilgi, tutum gibi özelliklerini belirlemek için önceden hazırlanmış soru listeleridir. İstatistiksel yöntem: Sayısal veri elde etmek, sınıflandırmak ve sunmak için kullanılır. Sayısal ifadeler, tablo, şema, yüzde ve grafiklerle ifade edilir.
2. **Görüşme (Mülakat):** Araştırmacının görüşeceği kişi ile yüz yüze gerçekleştirdiği bilgi alma tekniğidir.
3. **Monografi:** Seçilen küçük gruplar üzerinde mümkün olduğunca derinlemesine ve farklı boyutlarıyla bilgi toplanmasıdır. Köy, şehir, sendika, parti, kan davası gibi özel olayların monografisi yapılabilir.
4. **Sosyometri:** Grup üyeleri arasındaki sosyal ilişkilerin belirlenmesi için kullanılır. Daha çok küçük gruplar tercih edilir. Askerlik ve endüstri alanlarında bazı örnek kullanımları vardır.
5. **Olay İncelemesi:** Seçilen örnek olay üzerinde farklı boyutları ele alınarak yapılan geniş araştırmalardır. Tarihi inceleme: Seçilen örnek olayın tarihi süreçleriyle incelenmesidir.
6. **Gözlem:** Sosyal olguları yerinde incelemektir. İki farklı şekilde yapılır. Katılımlı gözlemde, araştırmacı kimliğini gizleyerek inceleme yaparken, katılımsız gözlemde araştırmacı olayın dışında kalarak izleme yapar.

Türkiye'de Sosyoloji: Ziya Gökalp-Prens Sabahattin-Mübeccel Belik Kıray-Halit Ziya Ülken

Ünite Değerlendirme

1. Göç olgusu sosyolojinin konularından biridir. Köyden kente göçün toplumda çok farklı sebepleri olabilir. Örneğin; sanayileşmenin artması, kent yaşamının televizyonlarda özendirilmesi, tarımda makineleşmeye paralel olarak insan gücüne gereksinimin azalması gibi durumlar göçe sebep olmuştur. **Yukarıdaki paragrafta sosyolojinin hangi özelliği vurgulanmaktadır?**
 - A) Toplum durağan yapıda olmadığı için sosyolojide deney yöntemi kullanılamaz.
 - B) Sosyoloji toplumsal olayları neden-sonuç bağlantısı içinde bütüncül olarak ele alır.
 - C) Sosyoloji düzenli bilgiler elde ettiği için sistematiktir.
 - D) Toplumsal olaylar zaman ve mekandan bağımsız olarak ele alınır.
 - E) Sosyoloji pozitif bir bilim olduğu için olanı inceler.
2. **Aşağıdakilerden hangisi sosyolojinin amaçlarından biri değildir?**
 - A) Benzer toplumsal ilişkileri genellemek
 - B) Toplumlari nesnel olarak kendi iç dinamikleri açısından anlamak
 - C) En iyi toplumsal düzeni belirlemek
 - D) Toplamların tarihsel olarak geçirdikleri değişimi incelemek
 - E) Toplumsal kurumların yapısını ortaya koymak
3. Benzer nitelikteki sosyal olayların aynı kavram altında sembolleştirilmesine, sosyal olgu denir. **Buna göre, aşağıdakilerden hangisi bir sosyal olgudur?**
 - A) İstanbul'un fethi
 - B) Roma İmparatorluğunun çöküşü
 - C) Rönesans hareketleri
 - D) Savaş
 - E) Ankara Antlaşması
4. – Toplumun birey davranışlarına olan etkisini inceleme
– Bireylerin toplum içindeki rol ve statülerini inceleme
– Bireyin doğru düşünmesinin kurallarını inceleme
Yukarıda inceleme alanları verilen bilimler aşağıdakilerden hangisinde doğru bir şekilde sıralanmıştır?
 - A) Psikoloji – Sosyoloji – Felsefe
 - B) Mantık – Psikoloji – Sosyoloji
 - C) Sosyoloji – Felsefe – Psikoloji
 - D) Felsefe – Mantık – Psikoloji
 - E) Psikoloji – Sosyoloji – Mantık
5. “Temel bir gelişme, dünyayı anlamak için din yerine bilimin kullanımı olmuştur. Bizim dünyamız, geçmişteki dünyadan tümüyle farklıdır, bu dünyayı ve geleceğin bize neler getireceğini anlamamıza yardımcı olmak sosyolojinin ödevidir.” **diyen A. Giddens sosyolojinin hangi yönünü vurgulamaktadır?**
 - A) Kesin sonuçlara ulaşabilme
 - B) İnsan yaşamında kaçınılmaz bir etkinlik olma
 - C) Olması gerekeni ortaya koyma
 - D) Geçmişle yüzleşmeyi sağlama
 - E) Toplumsal işleyişi açıklama
6. **Toplumsal ilişkileri, toplumsal yapı ve toplumsal kurumların doğuşunu, gelişmesini bilimsel yöntemlerle inceleyen sosyoloji, aşağıdaki sorulardan hangisini sorar?**
 - A) İdeal bir toplum düzeni nasıl olmalıdır?
 - B) Toplumsal baskının birey davranışına etkisi nedir?
 - C) Toplumsal grupların özellikleri nedir?
 - D) Toplamları peşinden sürükleyen liderin özellikleri nelerdir?
 - E) Birey-toplum, toplum-birey ilişkileri nasıl olmalıdır?

7. Sosyolojinin felsefeden kopup bir bilim olarak tarih sahnesinde varlığını göstermesi belki de en çok sanayi devriminin gerçekleşmesinden kaynaklanır.

Aşağıdakilerden hangisi sosyolojinin varlığını borçlu olduğu sanayi devrimiyle ortaya çıkan bir durum değildir?

- A) Sosyal tabakaların değişmesi
- B) Büyük yerleşim alanlarının doğması
- C) Köylerin önemini yitirmesi
- D) Toprağa bağlı ekonomilerin güçlenmesi
- E) Yönetime katılım biçimlerinin değişmesi

8. Sosyoloji, toplumun yapısını, şeklini, gelişimini ve değişimini bilimsel yöntemlerle ele alıp yorumlayan, teori ve kanunlara ulaşan sosyal bir bilimdir.

Buna göre, aşağıdakilerden hangisi doğrudan sosyolojinin inceleyeceği bir konu değildir?

- A) Sosyal tabakalaşma
- B) Nüfus ve yerleşme
- C) Ahlâkın aile yapısına etkisi
- D) Ekonomik kavramlar
- E) Statüye bağlı olarak ortaya çıkan roller

9. Ortak bir toprak parçası üzerinde birlikte yaşayan, temel toplumsal gereksinimlerini karşılamak için çeşitli gruplar içinde işbirliği yapan belli bir kültüre bağlı olan belli bir toplumsal birim olarak işlevde bulunan kişilerin örgütlenmiş işbirliğine “toplum” denir.

Buna göre, bir insan topluluğunun toplum sayılabilmesi için aşağıdakilerden hangisi gerekli değildir?

- A) Belli bir toprak parçasına yerleşmiş olma
- B) Birlikte yaşama isteği taşıma
- C) Örgütlenmiş olma
- D) Ortak bir kültürü paylaşma
- E) Aynı özelliklere sahip bireylerden oluşma

10. Ailelerde, eşlerin eğitim düzeyi yükseldikçe aile başına düşen ortalama çocuk sayısının azaldığı gözlemleniyor. **Böylece** “Eğitim düzeyinin yükselmesiyle birlikte ortalama aile üyesi sayısının azaldığı” yolunda bir yargıya varılması aşağıdaki yöntemlerden hangisiyle sağlanır?

- A) Tümdengelim
- B) Analoji
- C) Tümevarım
- D) Monografi
- E) Sosyometri

11. Hindistan’da dini inanca bağlı olarak inek kutsal bir hayvandır ve kesimi yasaktır. Bu durumu bilmeyen bir yatırımcı Hindistan’da bir mezbaha kurup bu işe atıldığında zarar etmiştir.

Bu durum, aşağıdakilerden hangisiyle açıklanabilir?

- A) Dini inançlar bazen toplumun geri kalmasına neden olur.
- B) Toplumun kültürünü göz önüne almayan bir ekonomi anlayışı başarısız olur.
- C) Toplumsal değişmeler dikkate alındığında dinsel inançların önemi zayıflar.
- D) Ekonomik olaylar toplumsal olaylardan bağımsızdır.
- E) Sosyal olgular aynı toplum içinde bile farklılaşır.

12. Bugünkü yaşam tarzımız, ahlâk anlayışımız, konuştuğumuz dil, gelenek ve göreneklerimiz birdenbire ve nedensiz mi olmuştur? Elbette ki değil. Yaptıklarımızı, öğrendiklerimizi düşündüklerimizi birdenbire öğrenmedik. Bütün ilişkilerimiz ve toplumsal yapımız daha önceki ilişkilerin bir sonucudur.

Buna göre, sosyoloji bilimi için aşağıdakilerden hangisi öncelikli olmalıdır?

- A) İncelenen konunun tarihsel geçmişini bilmek
- B) İnsanların birlikteliklerini kalıcı hale getirmek
- C) Toplumsal yapı içerisindeki kurumların işlevlerini bilmek
- D) Toplum içinde yaşayan insanların sosyal gereksinimlerini karşılamak
- E) Bireylerin statü ve rollerini belirlemek

13. I. Soruları ortaya konulan hipoteze uygun olmalıdır.
II. Sorularda kullanılan kavramlar hakkında açıklama yapılmamalıdır.
III. Sorular günlük dilde hazırlanmamalıdır.
IV. Sorular birbirine bağlı olarak basitten karmaşığa doğru sıralanmalıdır.
Yukarıda anket tekniğine ilişkin verilen bilgilerden hangileri yanlıştır?

A) I ve IV B) I ve II C) I ve III
D) II ve III E) II ve IV

14. Eğitimin topluma kazandırdıkları hakkında bir araştırma yapılırken sadece okulların değil, ailenin, toplumun, kültürün, medyanın, fiziki çevrenin eğitime olumlu ve olumsuz katkıları da derinlemesine incelenir.
Yukarıda anlatılan sosyoloji araştırma tekniği aşağıdakilerden hangisidir?

A) Görüşme B) Anket
C) Sosyometri D) Monografi
E) Olay incelemesi

15. Araştırmacı, araştırmalarında kendi değer yargılarını, bakış açısını hesaba katmamalı, olaya tarafsız, önyargısız bakabilmelidir. Bireyin kültürel, ekonomik, sosyal özellikleri araştırmanın dışında tutulmalıdır.
Yukarıda anlatılan sosyolojinin araştırma ilkelerinden hangisidir?

A) Somutluk
B) Kesinlik
C) Nesnellik
D) Konuyu sınırlandırmak
E) Bütünlük

16. – Sanayileşme ile kentleşme arasındaki ilişki
– Nüfusun hızlı artmasıyla yatırım olanakları arasındaki ilişki
– Aile yapısındaki değişme ve kadının ekonomik özgürlüğü arasındaki ilişki
Yukarıdaki karşılıklı iki veri arasındaki ilişkinin tesbit edilmesinde aşağıdaki yöntemlerden hangisi kullanılır?

A) Örneklem alma B) Korelasyon
C) Anket D) Tümevarım
E) Dedüksiyon

17. A. Comte'a göre, nasıl fizik, kimya, biyoloji gibi bilimler doğayı tanıma olanağı veriyorsa sosyoloji de insana, toplumu tanıma ve toplumsal yaşamı akılcı ve gerçekçi bir biçimde düzenleme olanağı verecektir.

Buna göre, sosyoloji bilimi aşağıdaki özelliklerden hangisini taşımaktadır?

A) Olanı olduğu gibi dile getirme
B) Kişisel görüşlerden etkilenme
C) Toplumdan topluma değişen konuları inceleme
D) İnsanın her türlü yapıp ettiklerini konu edinme
E) Sosyal olayları tek bir nedene indirgeme

18. İktisat, sonsuz olan insan ihtiyaçlarını sonlu kaynaklarla karşılama tekniğidir. İktisadın temel amacı insan ihtiyaçlarını karşılamaya yöneliktir. Burada insan-madde ilişkisi söz konusudur. Halbuki sosyolojinin konusu insan-insan ilişkisi sonucu oluşmaktadır.

Yukarıda sosyolojinin hangi alanla ilişkisinden bahsedilmektedir?

A) Etnografya B) Antropoloji C) Filoloji
D) Coğrafya E) Ekonomi

19. I. Konu ile ilgili bilgileri toplamak
II. Hipotezi formüle etmek
III. Hipotezle ilgili sonuçlara ulaşmak
IV. Araştırılması gereken sorunu ortaya koyup tanımlamak
V. Veri toplamak ve verilerin analizini yapmak
Bir sosyolog bilimsel bir yöntem izlerken yukarıdaki basamakları hangi sırayla takip etmelidir?

A) I, III, IV, II, V B) IV, I, V, III, II
C) I, II, IV, V, III D) IV, I, II, V, III
E) II, III, IV, V, I

20. Katılımsız gözlemde, gözlemci gözleyeceği olayın ya da grubun dışında kalmaya çaba gösterir. Bu da bireyin gözlem yapma olanağını sınırlandırır. Fakat bunun yanı sıra bu gözlem çeşidinin olumlu tarafları da vardır.

Aşağıdakilerden hangisi katılımsız gözlemin olumlu taraflarından biridir?

A) Standartlaştırıcı araçlar kullanabilmesi
B) Karşılıklı ilişkiler yoluyla bilgi edinmesi
C) Olaylara bakış açısının nesnel olması
D) Örneklerin grubun seçimini kolaylaştırması
E) Her toplumsal gruba uyum olanağı sağlaması

Notlarım

Notlarım

Notlarım

Area for taking notes, featuring horizontal blue and light blue stripes.

Empty rectangular box for additional notes or content.